

V Ě S T N Í K

ČESKOSLOVENSKÉ NÁRODNÍ RADY AMERICKÉ

Číslo 412

Únor 1991

ČTYŘICÁTÝ VÝROČNÍ PLES
pořádaný Oblastním výborem
Československé národní rady americké,
který se konal v sobotu 4. února 1991
v Ritz-Carlton hotelu, Chicago

VÁŽENÍ HOSTÉ A MILÍ PŘÁTELÉ:

Srdečně Vás vítám na našem reprezentačním plese, který letos pořádáme již po čtyřicáté, a přeji Vám opravdu hezký večer.

Je dnes mezi námi již velmi málo těch, kteří byli na našich prvních plesech a kteří jsou pamětníky jejich začátků v sále Sokola Havlíček v Chicagu a Sokola Tábor v Berwynu.

Odtud po dlouhé době snažení o zlepšení jejich úrovně jsme je konečně v roce 1978 přestěhovali do sálu hotelu Drake v Oak Brooku, o rok později do hotelu Continental Plaza v Chicagu a před deseti léty do hotelu The Ritz-Carlton, kde jsme již zdomácněli a kam se rádi vracíme.

Vždy jsme se snažili a snažíme na této naší významné společenské události zachovat tradici našich národních, vlasteneckých plesů.

V radostné jejich atmosféře připomínáme si a ožívujeme náš původ a živý vztah a lásku k oné malé zemi Evropy, ze které naši předkové a my sami jsme přišli do vlasti americké.

Během těch čtyřiceti let, co naše plesy pořádáme, i když ubývá návštěvníků ze starších generací, přicházejí noví, mladší a někteří se zapojili i do jejich pořádání.

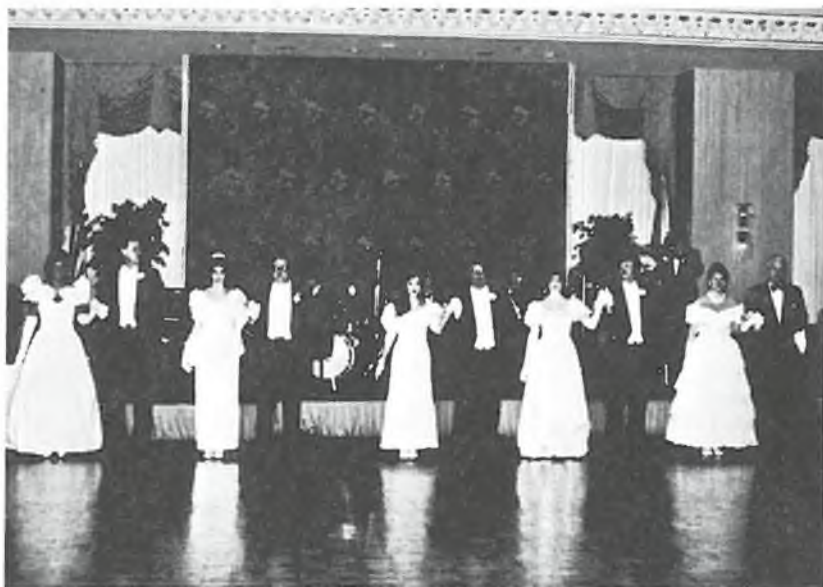
Dnešní přítomnost mladé generace a její činná účast nás opravňuje k důvěře, že tradice našich národních plesů bude pokračovat, a že si je zachováme jako jiné zdejší etnické skupiny.

Letos se scházíme v těžké a vážné době.

Naše a našich předků rodná zem za mořem, po vykročení na cestu svobody a demokracie v listopadu 1989, prochází namáhavým budováním přeměny hospodářství a státního systému, zničeného více než čtyřicetiletou komunistickou nadvládou.

Naši američtí vojáci ve vzdáleném Perském zálivu bojují proti iráckému uchvatiteli za ochranu práva, spravedlnosti a upřímného mírového soužití veškerého lidstva.

Z dnešního setkání posíláme jim vděčné díky za jejich statečnost a věrnou ochranu, doprovázenou slovy naší vroucí prosby: GOD BLESS AMERICA... *F. Uhlířová*

Blahopřejné dopisy k výročnímu plesu ČNRA

THE AMBASSADOR OF THE CZECH AND SLOVAK
FEDERAL REPUBLIC, WASHINGTON, D.C.

Czechoslovak National Council of America 1. února 1991

Vážení a milí přátelé,

vzpomínáme na Vás u příležitosti Vašeho 40. plesu. Přejeme Vám i sobě — našemu velvyslanectví i lidem u nás doma — abychom nadále úspěšně pokračovali v nově navázané spolupráci.

Se srdečným pozdravem, *Rita Klímová*

* * *

OFFICE OF THE GOVERNOR
SPRINGFIELD, ILLINOIS

Czechoslovak National Council of America
Mr. Anthony J. Jandacek, President of Chicago District
Greetings:

As Governor of the State of Illinois, I welcome everyone gathered for the Grand Ball celebration of the Czechoslovak National Council of America.

For years, the Czechoslovak National Council of America has united common descendants now residing in the United States of America. Many friendships have flourished through this unique and prestigious organization and it gives me great pleasure to commend its dedication to these outstanding individuals.

Best wishes for an enjoyable celebration.

Sincerely, *Jim Edgar, Governor*

PRIVATIZACE ZAČÍNÁ

Dnem 1. 1. 1991 vstoupil v platnost zákon o malé privatizaci, podle kterého České ministerstvo pro správu národního majetku a privatizaci rozprodá v dražbách různé malé až střední jednotky: hospody, dílny, prodejny, sklady atd. Rozsah prodeje je značný, v Praze se týká asi 130 tisíc objektů, od drobných krámů téměř bez hodnoty až po restauraci Moskva za 20 miliónů Kčs. Ministerstvo obchodu předpokládá, že vydraží všechny prodejny podniků Drobné zboží, Zelenina a Domácí potřeby. Pro velké objekty jako jsou obchodní domy a interhotely, založí akciové společnosti se zahraniční účastí.

Občané v ČSFR pracovali po čtyřicet let ve státních podnicích a dostávali málo rozdílné mzdy. Proto se dívají na budoucí podnikatele s předsudkem, že jde o jedince, kteří se chtějí nekalým způsobem obohatit. Sociálně zaměřeni redaktori v tisku stále připomínají, že účastníky dražeb budou především vextráci, nomenklturní kádry KSČ, bývalí příslušníci StB a další podvodníci, kterým by se jejich majetky měly zabavit ve prospěch sociálně slabých. Politický klub Jablonecka sbírá podpisy pod petici, která žádá, aby nové vlastníky státního majetku určili občané ve svobodných volbách. Sympatie veřejnosti však získali soukromí obchodníci, kteří prodávali levnější potraviny, když si státní obchod po 1. 1. 1991 započítal vysoký rabat.

Proti privatizaci houževnatě a někdy také s úspěchem bojují vedoucí kádry různých státních obchodních podniků. Zpravidla žádají ministerstvo obchodu o povolení ke zřízení akciové společnosti, do které se snaží převést nejvýnosnější prodejny. Argumentují většinou tím, že jde o velké provozovny, které potřebují zahraniční kapitál. Pramen Liberec jednal o účast holandské firmy, v Hradci Králové založily nomenklturní kádry a.s. Trimex, jejímž základem byla tržnice a nejlepší obchody na hlavní třídě. V Olomouci ředitelé RaJ, PBH*, Drogerie a Potraviny dostali od svých známých funkcionářů povolení k zakládání a.s., které ihned dostaly nájemní smlouvy na nedostatkové nebytové prostory a odkoupily levně inventář prosperujících provozoven. V Šumperku zasáhla prokuratura a stíhá několik funkcionářů pro nezákonné machinace.

Ministerstvo jmenovalo pro každý okres privatizační komisi s 20 členy, která dohlíží na průběh akce. Navrhovat provozovny k prodeji může každý občan. Schválené objekty komise oznámí vývěskou s udáním vyvolávací ceny, stavu zásob a po třiceti dnech pověřený komisař provede veřejnou dražbu. V prvním kole se účastní jen domácí zájemci, při neúspěchu přistoupí ve druhém kole zahraniční. Při opětovném nezdaru komise cenu sníží a dražbu znovu opakuje. Mnohé zájemce však odrazují dvě nepříjemné okolnosti, za kterých provozovnu získává.

První zatěžující podmínkou je ustanovení, že s provozovnou musí kupující převzít také zásoby zboží. Je obava, že staré kádry na ředitelství, které nemají zájem na prodeji, ale na výhodách pro svůj podnik, navezou do skladu málo hodnotné ležáky. Banka sice na zásoby poskytne úvěr, ale nový majitel se jich zbaví jen s vysokou ztrátou. V oznámení o aukci prodejny Domácích potřeb na atraktivní Vinohradské třídě v Praze uvedla komise jako hodnotu skladu 1,8 mil. Kčs. Při prohlídce však zájemci zjistili, že skutečný stav je o 3 milióny vyšší. Vyvolávací cena inventáře činí 77 tisíc Kčs.

Druhým problémem nového vlastníka je nájemní smlouva. Většina provozoven se nachází v cizích domech, proto koupě se týká pouze inventáře a používání vydražených prostorů. Podle zákona o malé privatizaci může dát vlastník objektu za dva roky nájemci výpověď, popř. nájemné zvýšit. Při současném intenzivním zájmu o nebytové prostory a v Praze zvláště od zahraničních firem, musí zájemce kalkulovat s nevýhodným jednáním s majitelem domu.

První aukce proběhly v Praze ve dnech 25. a 26. 1. Proti očekávání skeptiků byl zájem veliký a necelých dvacet provozoven bylo vydraženo za částky, které mnohdy několikanásobně převyšovaly vyvolávací cenu. Za prodejnu zeleniny (pouze dvouletý nájem) oceněnou na 11 tisíc Kčs zaplatil zájemce 580 tisíc. U prodejny oděvů vylétla cena z 560 tisíc Kčs na tři a půl miliónu. Jak odborníci očekávali, účastnili se dražby také cizinci. Jeden Jordánek jako partner místního zájemce koupil prodejnu zeleniny za desateronásobnou cenu, půl miliónu Kčs. Kožešnictví za 3,5 mil. koupil čs. očan, který již vlastní obchody v Rakousku. Z nomenklatury se zúčastnil dražby býv. vedoucí kultury na ÚV a koupil se spolčníky Elektroprodejnu za 4,5 mil. Kčs. Koupě však byla neplatná, neboť družstva se nesmějí dražeb účastnit. Další aukce se budou konat koncem února již ve více městech.

— Dr. Dušan Novák, M.P.Ú.

* RaJ — Restaurace a Jidelny, PBH — Podniky bytového hospodářství.

MIMOSODNÍ REHABILITACE, FINANČNÍ ANEBO NATURÁLNÍ?

V platnosti je již zákon o soudní rehabilitaci, podle kterého soudy ruší politické rozsudky a nespravedlivé věznění občané dostávají finanční odškodnění. Restituční zákon ze dne 2. 10. 1990 napravně odnětí majetku menšího rozsahu, provedené podle legislativních aktů roku 1959. Nyní projednává parlament zákon o rozsáhlé mimosoudní rehabilitaci, který má zmírnit majetkové křivdy, spáchané na občanech po 25. únoru 1948. Návrh obsahuje mnoho sporných bodů, o čemž svědčí skutečnost, že první vládní předlohu, která obsahovala jen finanční náhrady, poslanci vrátili, takže nyní se projednává druhé, doplněná o naturální

restituci. Rozporné názory můžeme, i když nepřesně, rozdělit na dvě skupiny: vládní (označované jako levicové) a opoziční (snad pravicové).

První zásadní spor vyvolává otázka, které legislativní akty se mají zrušit a postiženým poskytnout náhrada. Návrh výslovně vylučuje z restituce majetek, znárodněný dekrety roku 1948. Vláda argumentuje právně tím, že dekrety neodporují ústavě z roku 1920. Kromě toho rozsah restitucí za tyto dekrety je tak velký, že by do určité míry zastavil reformu, neboť s vrácenými objekty by dlouho nikdo nemohl disponovat. Opozice namítá, že vlastnictví patří mezi základní lidská práva, zaručená mezinárodními úmluvami a v dekretech je výslovně přislíbena odpovídající náhrada. Unie pro navrácení majetku označuje vládní předlohu za legalizaci komunistického puče roku 1948.

Druhým závažným sporným bodem je okruh oprávněných osob. Návrh přiznává náhradu pouze fyzickým osobám, které jsou čs. státními občany a mají trvalý pobyt na území ČSFR. Jestliže se vezmou v úvahu také právnické osoby, stane se vlastnictví mnoha podniků sporné a soudní procesy budou trvat řadu let. Postižených fyzických osob, na které se předloha vztahuje, se odhaduje na 80—100 tisíc. Emigrantů, kteří v ČSFR zanechali majetek, je asi 450 tisíc. Kritika namítá, že je nepřipustné vyloučit z působnosti zákona různé, dříve existující spolky, zvláště církve, stejně jako občany, kteří byli nuceni vlivem různých těžkých okolností opustit vlast.

Třetím obtížným bodem je náhrada. Vláda (ministr Kluas) je pro pokud možno nejmenší rozsah a tvrdí, že mimomajetkové křivdy byly daleko horší: vyloučení ze studia, nemožnost vykonávat odpovídající zaměstnání atd. Problémem bude prokurativní vlastnictví, neboť potřebné doklady oprávněným osobám chybí. Při projednávání dědictví pozůstalí nepřihlíželi k objektům, které tehdy byly ve vlastnictví státu a proto také neplatili dědickou daň. Nesnadné bude rovněž ocenění, neboť věcné vlastnosti i funkční určení se u mnoha budov změnilo.

Podle předlohy se mají in natura vrátit pouze v jednoznačných případech věci nemovitě a ty z movitých, o kterých je známo, kde se nacházejí. Obtíže vzniknou u budov, které se užívají pro zdravotnictví, školství atd. Pro naturální náhradu se oprávněná osoba musí přihlásit nejpozději do půl roku, aby se s majetkem mohlo něco podnikat. Zastánci omezeného vrácení argumentují, že o restituci žádají dědicové původních vlastníků ze spekulativních důvodů, chtějí se stát rentiéry a nebudou podnikat. Opozice proti tomu namítá, že v mnoha rodinách se zachovala tradice a vrácení obchodů či provozoven přispěje k obnově třetího stavu.

Podle návrhu se pro finanční náhradu zabavený majetek ohodnotí podle cenových předpisů, platných v době převzetí nemovitostí státem a připočítávají se 3% za každý rok. Aby tato akce nepodporovala inflaci, dostane oprávněná osoba 30 tisíc Kčs v hotovosti a zbytek v obligacích. Opozice se však domnívá, že taková náhrada je téměř bezcenná a proto trvá pokud možno na restituci naturální, která je plnohodnotná.

Někteří kritikové navrhují, aby se restituce spojily přímo s velkou privatizací tak, že stát poskytne oprávněným osobám investiční kupóny pro nákup akcií. Tím se finanční náhrada zhodnotí a mnozí žadatelé ustoupí od zdoluhavých procesů na vydání objektů. Zájemci o rentu získají výnosné i když

riskantní papíry. Kdo bude chtít podnikat, má možnost zúčastnit se řízení akciových společností. Ať již definitivní znění zákona dopadne jakkoliv, mimosoudní rehabilitace budou po dlouhou dobu velmi zaměstnávat úřady i soud. Rovněž vnesou do hospodářského života prvek nejistoty, což může ohrozit zdárný průběh reformy. Snad by nabídka atraktivní náhrady ve formě akcií alespoň částečně urychlila realizaci zákona.

— Dušan Novák, M. P. Ů.

VOLNÉ CENY ZAHÁJILY, REFORMA NIKOLIV

Od 1. 1. 1991 platí pro čs. hospodářství zákon o cenách, který zavádí téměř jejich úplnou liberalizaci. Obsahuje ustanovení o třech kategoriích cen. Do první skupiny patří ceny maximální, které prodávající nesmí překročit. Týkají se však jen několika málo druhů potravin, mezi které patří např.: mouka, mléko, cukr (ale jen krystalový, nikoliv kostkový a práškový), vepřové maso. U druhé skupiny může prodávající promítnout do cen prokazatelné zvýšení výrobních nákladů a u třetí má pouze povinnost zdražení předem ohlásit. Praxe však ukázala, že i kontrolu maximálních cen může prodávající obcházet, neboť se netýkají odvozených výrobků. Když obchodník vloží vejce do celofánového sáčku, stanoví vyšší cenu.

Podle polských zkušeností probíhá cenová liberalizace ve třech fázích. V první využijí monopolní i oligopolní podniky svoje silné postavení na trhu a neúnosně ceny zvýší. Spotřebitelé byli v prvních dnech ledna překvapeni značným zdražením některých druhů zboží denní potřeby: mléko plnotučného na 6,30 Kčs (dříve 3), másla ¼ kg za 25 Kčs (10), piva 10° 5 Kčs (2,50), piva 12° 7,50 Kčs (4,70), hovězí zadní 1 kg 100 Kčs (50). Zákazníci reagovali prudkým snížením nákupů, takže u mléka a mléčných výrobků klesla spotřeba asi o třetinu, u sýrů o 20%. To byla druhá fáze liberalizace, úpadek odbytu.

Brzy se však prozradil hlavní viník, kterým je monopolní obchod. Podle zjištění České inspekce si obchodní organizace započítaly od 1. 1. 1991 přírážky 20—50% místo dosud obvyklých 10%. V některých velkých městech se různé prodejní organizace dohodly na stejném procentu, aby se jejich ceny nelišily. Poněvadž se začalo hromadit neprodejné zboží, organizovaly si mlékárny vlastní odbyť, např. z nákladních aut přímo na ulicích. Drobní živnostníci, kterých je zatím málo, se rovněž zapojili, takže ceny mimo státní obchodní síť jsou nižší, např. máslo 18 Kčs, pivo 10° 4,20 Kčs. Tento konkurenční tlak donutil také státní podniky ceny snížit. Tím nastoupila třetí fáze, klesání cen, která ještě není u konce, neboť v některých městech vysoké ceny přetrvávají. Podle šetření statistického úřadu se ceny potravin za leden ve srovnání s prosincem zvýšily o 31%.

Mototechna ohlásila nové ceny vozu Favorit L cca 130 tisíc Kčs (dosud kolem 90 tisíc), ohlášený typ Forman přesáhne 200 tisíc. Škodovka si stěžuje, že její subdodavatelé zvýšili ceny součástí už o několik set procent a proto se ohlíží po zahraničních partnerech. Autoopravny již podobně přecenily náhradní díly a k práci připočítávají přírážku 30—40%. Rovněž výroba stavebních hmot provedla úpravy cen směrem nahoru. Za obkládačky, které stály 40 Kčs za m², se nyní platí 115 Kčs. Podobně jsou dražší cihly, vápno, cement a lepenka. Poněvadž ceny jsou velmi podobné u všech dodavatelů, jde zřejmě o neoficiální kartelové dohody.

Představitelé politických stran se shodují ve zjednodušeném názoru, že liberalizace cen o tři měsíce předběhla

privatizaci, neboť přišla do bezkonkurenčního prostředí. Ale dražby obchodů a drobných provozoven vyvolají soutěž v obchodní síti a službách. Antimonopolní zákon, právě odhlasovaný v parlamentu, situaci podstatně nezlepší. Teprve velká privatizace a zahraniční účasti na tuzemských akciových společnostech vyvolají soutěž, která ceny drasticky sníží: povede podniky k efektivnímu hospodaření. Zatím uvolnění cen umožnilo podnikům zvýšit zcela nezasloužené zisky a zachovat dosavadní špatné hospodaření. Ekonomická reforma jako prostředek k hospodářskému vzestupu ještě nezačala. — *Dr. Dušan Novaák, M.P.Ú.*

PŘÍJMY A VÝDAJE V. HAVLA PREZIDENTSKÉ ÚČTOVÁNÍ

Praha — Poradkyně prezidenta V. Čáslavská podala nedávno na pravidelném briefingu M. Žantovského informaci o příjmech a výdajích prezidenta v minulém roce. Jeho plat činí 55 tisíc Kčs měsíčně, dále 25,000 korun měsíčně na reprezentaci a 1,000,000 Kčs ročně jako dispoziční konto. K 31. 12. 1990 prezidentovi zbylo 818,496 Kčs na dispozičním kontu, 430,606 Kčs na kontu osobního platu a 206,374 na kontu reprezentace. Celkem tedy ze svých platů neutratil 1,455,476 Kčs (75%). Z těchto peněz prezident věnoval 100,000 Kčs Masarykovu ústavu a zbytek (1,355,476 Kčs) se s ohledem na výrazné omezení rozpočtu rozhodl dát na nevyhnutelné provozní výdaje prezidentské kanceláře.

V. Čáslavská uvedla, že většina cen, které prezident obdržel, není finančně dotována. Některé z dotovaných cen prezident již dříve věnoval na různé účely — např. Erasmovu cenu Nadací Charty 77, Cenu Karla Renera na invalidní vozíky a Cenu německých knihkupců nakladatelství Atlantis. Později obdržené ceny ukládal prezident na zvláštní konto, na němž je dnes 132,740 US dolarů a 91 centů (3,779,133.80 Kčs). Prezident je věnoval republikovým ministerstvům zdravotnictví na nákup léků.

— *Převzato z Lidových novin*

Mezinárodní politologický ústav právnické fakulty Masarykovy university
Zelný trh 2, 657 90 Brno, tel. 22287

BUDOVÁNÍ STÁTU

Přehledy československé politiky od 1. do 30. ledna 1991

*Vydání tohoto čísla bylo umožněno podporou
Československé národní rady americké,
Československé ženské národní rady v exilu
a Rady svobodného Československa*

DO NOVÉHO ROKU

Československo zahájilo politicky nový rok tradičním novoročním projevem prezidenta republiky. Václav Havel zhodnotil uplynulý rok a uvedl základní úkoly pro rok 1991. Podle jeho rozboru poznání hloubky a rozsahu hospodářského rozvratu a mravního úpadku vyvolalo u občanů depresi a pochybnosti o tom, zda víme, jaký hospodářský a politický systém chceme vybudovat, jak jej máme budovat a zda to vůbec umíme. V druhé polovině roku se místo naděje šířily obavy z budoucnosti. Ale i v této "dušné atmosféře" je třeba vidět některé důležité úspěchy. Odešla a odchází Rudá armáda, uskutečnili jsme svobodné volby do parlamentu i obci, byly přijaty nové zákony, které položily základy demokratického řádu, stát dosáhl obecného uznání ve světě,

máme plnou svobodu, otevřeli jsme hranice, přijali jsme ekonomickou reformu a dosáhli jsme určitých úspěchů při vytváření federace. Rok 1991 by měl přinést nové ústavy, uskutečnění malé privatizace a zahájení velké, plné rozvinutí ekonomické reformy, vyjasnění strategické koncepce v hospodářské politice, rozvinutí a stabilizaci politické plurality a pokračování v úspěšné zahraniční politice. Prezidentův projev měl realistický tón a celým pojetím vybízel k důvěře ve vlastní schopnosti, a tím nejlépe odpovídal dané situaci.

Při projednávání kompetenčního zákona prezident ohlásil předložení zákonů, které měly čelit podobným napjatým situacím: zákona o ústavním soudu, o referendu a o zvýšení pravomocí prezidenta Republiky. Hned příští den poslal osnovy prvních dvou zákonů do parlamentu, aby mohly být projednány a vyhlášeny současně s kompetenčním zákonem. První reakce na předlohy byla velmi rezervovaná a naděje na jejich přijetí bez podstatných změn je velmi malá.

Zato byla přijata Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění na jeho zasedání dne 9. ledna. Přes původně rozdílné názory na některé formulace bylo dosaženo souhlasu ve všech základních otázkách, a to ve shodě s evropskými měřítky. Učinil se tak další významný krok k přijetí do Rady Evropy.

Federální shromáždění mělo na leden připraveno k projednání 24 předloh zákonů, t.j. na každý den jeden nebo dva zákony, mezi nimi několik ekonomických zákonů (o bankách, spořitelnách, pojišťovnách a zahraničním obchodě), dva důležité restituční zákony (o majetku, zkonfiskovaném, resp. znárodněném po únoru 1948 a zákon o půdě pro vypořádání nároků původních soukromých zemědělců). "Za těchto okolností připomíná ústavně-právní výbor spíš pracovnu než parlament. Denní práce 12-14 hodin v prostředí osvětleném zářivkami vyvolává u mnoha lidí záněty spojivek, takže budou nuceni chodit s černými brýlemi jako Jaruzelski nebo mafiáni."

Představitelé všech tří vlád Konfederace českých a slovenských odborových svazů a zaměstnavatelů podepsali dne 28. ledna v Bratislavě Generální dohodu na r. 1991, základní listinu, která má být východiskem k uzavírání kolektivních smluv a důležitým příspěvkem pro klidný sociální vývoj. Obsahuje kompromisní řešení důsledků ekonomické reformy, zaručuje, že reálné mzdy neklesnou v I. čtvrtletí více než o 12% a v dalších měsících roku o 10%, a určuje 2000 Kčs jako minimální výši měsíční mzdy, i když pracovník neplní úkoly. Dokument stanoví podmínky při propouštění zaměstnanců (odstupné ve výši dvouměsíčního platu), podporu v nezaměstnanosti (65% čistého platu v prvních šesti měsících, v dalších 60%). Směrný růst mezd pro I. čtvrtletí byl stanoven ve výši 5% a podle růstu životních nákladů prvních dvou měsíců se upesní příslušné částky a procenta na další měsíce. Všechna tato opatření zajišťují do jisté míry sociální mír, ale mají také silný inflační potenciál.

Výrazně se projevovala nespokojenost slovenského tisku s postupem federální vlády, zvláště ministra Klause, a s některými opatřeními v rámci hospodářské reformy, pokud postihují Slovensko. Kromě věcných argumentů se objevily i nevěcné, demagogické. Slovenský deník *Národní obroda* uvedl, že "Praha" hledá náhradníka za premiéra Mečiara, kterého považuje za příliš "razantního" bojovníka za slovenské zájmy. Článek v deníku *Práca* 8. ledna přinesl všeobecná, specificky nepodložená tvrzení, že Slovensku jsou stále upírána základní práva, je obviňováno nespravedlivě z

fašistických tendencí a stále udržováno v hospodářské závislosti jako provincie.

Do této souvislosti lze zařadit i událost, která může být považována za akademickou, ale její pozadí a důsledky mohou mít širší i hlubší význam: profesor Miroslav Kusý už nebyl zvolen rektorem Komenského univerzity. Otázka je, zda jeho nezvolení do funkce rektora je normální výměnou akademického funkcionáře nebo odmítnutím známého slovenského představitele kultury i vědy, politologa i politika, představitele nejlepších tradic slovenské inteligence a známého odpůrce prázdňého a krátkozrakého nacionalismu.

Na přelomu roku 1990-91 trvaly značné rozdíly v názorech obyvatel obou republik. Potvrzují to výsledky dvou průzkumů veřejného mínění. První provedli koncem roku 1990 pracovníci Komenského univerzity v Bratislavě, druhý provedl Institut pro výzkum veřejného mínění v Praze v prvních dnech 1991. Výsledky obou se doplňovaly. Přetrvala vzájemná kritika. Češi nacházeli málo kladných vlastností na Slovácích a naopak. Každý byl přesvědčen, že doplácí na druhého. Některá konkrétní stanoviska se však změnila. Výrazně ubylo stoupenců separatismu (z 11 na 5%). Češi zhodnotili slovenské představitele jako spolehlivé jen 23%, zatím co 53% Slováků prohlásilo české představitele za spolehlivé. Některé odpovědi byly v obou oblastech federace blízké nebo téměř stejné. Otázka na státoprávní uspořádání dostala tyto odpovědi:

pro jednotný stát s jednou vládou.....	33% (ČR 39%, SR 19%)
pro federativní stát.....	30% (SR 43%)
pro konfederaci.....	11%
pro samostatné republiky.....	5%.

38% považovala za stejně důležitou státní i národní příslušnost, 37% dávala přednost národní příslušnosti. České politiky hodnotilo kladně 86% Čechů, slovenské politiky hodnotilo kladně 82% Slováků. 75% očekávalo, že národnostní problémy budou působit Československu v příštích letech značné potíže. Přes všechny kritiky však většina na obou stranách hodnotí druhý národ přibližně stejně a kladně. I když asi 33% Slováků podezírá Čechy ze snahy o získání jednostranných výhod a naopak, považuje 66% Slováků Čechy a 66% Čechů Slováky za spolehlivého a důvěryhodného partnera.

Od počátku roku byl vnitropolitický vývoj v Československu stále více překrýván rostoucím mezinárodním napětím. Válka v Perském zálivu a zvláště nové ohrožení z vývoje v SSSR odhalily nedůležitost některých sporů a postavily čtené "těžké vnitřní názorové problémy" do nového světla. Mnoha občanům i jejich politickým představitelům ukázaly malost a zbytečnost některých zdánlivě zásadních vnitropolitických problémů a koncem ledna se zdálo, že všechny státoprávní spory ztratily dosavadní ostrý charakter.

Na soudržnost státu působilo nesporně také *přijetí Československa do Rady Evropy*, k němuž došlo v posledních dnech ledna. Celkové ovzduší tohoto aktu potvrdilo prospěšnost zachování československé státní jednoty pro všechny jeho občany. Také prezident Evropského parlamentu Enrique Barón Crespo při rozmluvě s M. Čálfou vyjádřil názor, že Československo se může stát partnerem evropských společenství jenom jako jeden federální stát.

Ve svém zaujetí politickými a hospodářskými záležitostmi si československá veřejnost ani nepovšimla skutečnosti, jejíž implikace a dlouhodobé důsledky daleko přesahují význam

všech ostatních událostí. Přes přírůstky na Slovensku celkový počet obyvatel Československa v roce 1990 *klesl* poprvé v moderní době. Vedle zvýšené úmrtnosti starších generací k poklasu přispěl výrazně počet záměrných potratů, jimiž se Československo řadí hned po Sovětském svazu na přední místo ve světě.

POLITICKÉ STRANY

Dominantou vnitropolitických událostí prvních dnů roku 1991 bylo třibení názorů před republikovým sněmem *Občanského fóra*, které bylo poznamenáno diferenciací i snahami o udržení jednoty. Úkolem sněmu bylo také rozhodnout o politické orientaci do budoucna. Konal se 12. a 13. ledna v Praze a potvrdil svým průběhem rozpory uvnitř hnutí. Po bouřlivých a ostrých debatách skončil podle očekávání rozhodnutím velké většiny, aby se Občanské fórum přeměnilo v pevně organizovanou politickou sílu s vylučným individuálním členstvím a s pevnou hierarchickou strukturou — tedy v klasickou politickou stranu. Zásady přijatého politického programu mají liberálně-kapitalistický charakter a odmítají všechny socialistické principy v hospodářském i politickém životě včetně tak zvané "třetí cesty", kterou více méně zastává Liberální klub Občanského fóra, usilující o "sociální tržní hospodářství" typu Německa. Občanské fórum se svým programem zařazuje na místo vpravo od politického středu, při čemž zatím není jasné, jak tato vzdálenost bude velká. Vítězství pravého křídla a rozhodnutí o přeměně v politickou stranu bylo především dílem představitelů okresních fór, tedy jakési "členské základny", jež stojí za ministrem Klausem. Přeje si jasný a nekompromisní postup proti představitelům bývalého režimu, dosud stále ještě u moci v četných obcích a malých městech, kteří jsou podle názoru těchto členů Občanského fóra hlavní brzdou při řešení všech palčivých otázek. Představitelé z řad chartistů, mezi nimiž je značná část levicově smýšlejících i bývalých komunistů, byli zatlačeni do pozadí. Je to důsledek výrazné radikalizace hnutí nejen v otázkách organizace, ale i politické orientace.

Za takového vývoje se očekávalo, že zastánci širšího a méně vyhraněného programu politického středu s mírně socialistickým zabarvením se od tohoto hnutí budou distancovat a že dojde i k organizačnímu rozchodu. To se nestalo. Organizační jednotu byla zatím zachována. Došlo ke kompromisu, který se projevil především ve složení předsednictva. Má 17 členů včetně předsedy Václava Klause, 10 z nich jsou zástupci okresních organizací, 3 jsou z Meziparlamentního klubu pravice a 3 z Liberálního klubu. Tento kompromis by mohl mít jen krátké trvání, protože — jak již před sněmem prohlásil ministr Klaus — názorové rozdíly jsou hluboké a těžko překlenutelné.

To potvrdilo založení dalšího Klubu sociálních demokratů OF, který se vytvořil hned příští den po skončení sněmu. Ve svém prohlášení hovořil o neshodě s odklonem doprava vytýkal absenci sociálního a ekologického programu. Ustavení Klubu sociálních demokratů bylo stimulováno "neodpovědným pokusem přeměnit dosavadní hnutí v pravicově orientovanou stranu". Klub se vyjádřil pro udržení jednoty všech tří parlamentních klubů i kontinuitu práce vlád. Jména podepsaných členů: Battěk, Černý, Hradílek a další, naznačily, že tento klub bude mít váhu. 15. ledna večer uvedl premiér Pithart v rozhlasovém interview, že nepovažuje proces třibení v Občanském fóru za ukončený a že je vice

důležité, jak se utvoří vnitřní profil strany a jak dalece si zachová vnitřní demokracii.

Významnou úlohu bude mít i vztah strany k jejímu partnerovi na Slovensku — k VPN. V této souvislosti má vnitřní vývoj Občanského fóra jako rozhodujícího politického činitele v České republice doslova celostátní, federální rozměr a význam. Vztahy mezi předsedou OF Václavem Klausem a vedoucími činiteli Slovenské republiky (Mečiar, Čarnogurský) a slovenskými novináři nebyly nejlepší.

Přes formální jednotu se brzy stalo zřejmým, že OF přestává být širokým politickým hnutím, které v loňském roce bylo dominantní politickou silou v České republice a velmi vlivným činitelem v celém federativním státě. Tři různé směry, zformované do tří klubů — Meziparlamentárního klubu demokratické pravice, Liberálního klubu a Klubu sociálních demokratů OF — mají odlišné představy o konečných cílech i politickém programu. Za novým vedením z nich stojí jen MKDP. Rozpory se prohlubují, zostřují a stále zřetelněji projevují.

Jestliže se v prvních dnech po rozhodnutí republikového sněmu zdálo, že myšlenka pevně organizované politické strany má široké sympatie "členské základny" celého hnutí, byl tento dojem oslaben vývojem a vystoupením různých představitelů OF v závěru ledna. 17. ledna byl uveřejněn "Výchozí politický program OF", který uvedl základní zásady a cíle nové politické strany:

1. pokračovat v cestě do Evropy,
2. odmítnutí jakékoli formy "třetí cesty", t.j. socialistických principů ve smyslu roku 1968,
3. právní stát s tržní ekonomikou,
4. občanská, morální, kulturní společnost sociálně spravedlivá, t.j. rovnost podmínek, nikoliv výsledků,
5. zdravé a čisté životní prostředí.

V politice je pro pluralitu politických stran, v kultuře neuznává nárok na privilegia, v hospodářství spoléhá na soukromou iniciativu a neomezené tržní hospodářství.

Vyhlášení tohoto programu dalo podnět Liberálnímu klubu a Klubu sociálních demokratů ke kritice zaměřené především na hospodářskou, sociální a ekologickou část programu. Projevily se v ní výrazně levicová stanoviska: varování před "zbídačováním společnosti", obviňování "Klausovců" z neokonzervatismu, kabinetní politiky a manipulování. Předmětem kritiky se také stal nedostatečný zájem o spolupráci se slovenskými partnery a celkový malý zájem o Slovensko. Objevily se i snahy organizovat zdola odpor proti přeměně hnutí ve stranu. Odpůrci přeměny se sešli 19. ledna a vyzvali příznivce OF, aby se přihlásili a vytvořili tak politickou sílu, která by mohla čelit Klausovu vedení. Nebylo oznamováno, jak početné je toto hnutí, ale s veřejným ohlasem se nesetkalo.

Nové předsednictvo vypracovalo stanovy a 29. ledna je oznámilo veřejnosti. Určují povinnost registrace pro členy, kteří se musí písemně přihlásit. Přijetí nemohou být příslušníci a spolupracovníci StB a členové (bývalí) lidových milic. Bývalí komunisté musí členství v KSČ oznámit, ale není důvodem k vyloučení nebo nepřijetí.

Určitě destabilizaci a diferenciací procesu se neubrání ani slovenské hnutí *Verejnost' proti násilíu*. I když jeho vedoucí představitel F. Gál několikrát tvrdil, naposled na sněmu OF v Praze, že ve VPN nejsou tendence k přeměně v politickou stranu, není ani v jeho řadách úplný klid.

Rozruch se zvedá okolo premiéra Mečiara, který zřejmě vyvíjí snahu stát se vedoucím tohoto hnutí, aby, jak to zdůvodňuje, zabránil poklesu jeho vlivu na Slovensku, k němuž prokazatelně došlo od listopadových komunálních voleb. Jeho popularita na Slovensku je veliká; na druhé straně jeho vystupování a chování při krizi, kterou vyvolal kolem kompetenčního zákona, oslabilo jeho pozici uvnitř VPN, kde se projevuje nejednota mezi Bratislavou a Košicemi, jejichž kandidátem je Čalfa, a kde i jiné osobnosti hnutí začínají mít obavy z přílišného soustředění moci v rukou tak energetického politika, jakým Mečiar je. Proto i únorový sjezd VPN, i když čistě slovenský, bude mít nepochybně zásadní význam pro celý stát.

Na setkání vedoucích představitelů byla utvořena Rada předsedů, složená z členů federální a slovenské vlády, předsedy federálního shromáždění, předsedy Slovenské národní rady a předsedy VPN. Na poradě byl potvrzen úmysl zachovat VPN jako hnutí a neměnit je v politickou stranu. Porada se zdržela hodnocení vývoje v Občanském fóru, potvrdila vůli zachovat k němu dobrý vztah a pokračovat v partnerské spolupráci jako dosud.

Současně se sněmem Občanského fóra se konal 25. sjezd *Československé strany socialistické*, od kterého si tato strana slibuje zásadní obrat své neúspěšné cesty od 17. listopadu 1989. Na sjezdu bylo zvoleno nové vedení, jehož předseda ing. Ladislav Dvořák dostal 86% hlasů. Přijatý program má 10 bodů, v nichž jsou zahrnuta lidská práva, práva národnosti, rozvoj jedince, sociálně tržní ekonomika, ochrana sociálních práv, ochrana ekologie a rozvoj kultury. Program představuje na současné politické scéně široký záběr středu a při probíhající diferenciaci v Občanském fóru a zatím stále méně úspěšné snaze levicových směrů o vytvoření demokratické levice určitou nadějí, že se strana dostane z dosavadního úpadku a stane se opět významným politickým činitelem — dovede-li tuto příležitost využít.

Výňatek z "Přehledů" — Dr. V. Chalupa

DOPIS Z ČESKOSLOVENSKA

Přátelé-krajané, Slováci, Moraváci a Češi!

Přijměte úvodem srdečné pozdravy ze své původní, dnes již svobodné vlasti, kde většina z Vás má dodnes své přibuzné, přátele, blízké. Okolní svět, který byl pro většinu z nás až do listopadové revoluce 1989 velkou neznámou, se nám nyní postupně otevírá a my — přechodem k demokracii, pluralismu a tržnímu hospodářství, usilujeme stát se jeho právoplatným členem. Bude to však ještě dlouhá a pro většinu z nás bolestná cesta, než se podaří překonat důsledky minulosti, více jak čtyř desetiletí totalitního režimu, devastování všech materiálních, morálních i přírodních hodnot. Mozky a ruce našich lidí však již nejednou dokázaly, že dovedou myslet a vzít za práci — ostatně toho jste i Vy, kteří jste museli budovat novou existenci "za mořem", živým dokladem, a tak věřím, že i nový, demokratický stát Čechů, Moravanů a Slováků bude časem rovnoprávným partnerem dnešních vyspělých států.

Přijíždějí k nám — do srdce Evropy, nyní stovky, tisíce lidí z celého světa. Politici, umělci i ti, kteří jsou vůdčími osobnostmi v oblasti bankovníctví, vědy a průmyslu. Přijíždějí s přáním pomoci — radou, skutkem či konkrétní nabídkou spolupráce, při překonávání dnešních obtíží. A je logické, že tyto návštěvy z celého světa vzbuzují protireakci

— zvýšený zájem našich občanů o život v cizině, kam jsme se až donedávna nemohli svobodně podívat. Roste především zájem o život našich krajanů, ať již je politické nebo existenční důvody "zavály" do USA, Kanady, NSR, Švýcarska, Austrálie či kterékoliv jiné země, jenž byla ochotna přijmout uprchlíky ze země Východního bloku.

Zájem našich občanů o život našich krajanů v USA a Kanadě mi připoměl, že nyní nastal čas, kdy mohu realizovat své dávné přání — připravit pro české a slovenské čtenáře dvoudílnou publikaci o životě našich krajanů v Kanadě a USA. Dát jim příležitost, aby se formou vyprávění seznámili s životními osudy mnohých z Vás, s tím, jak jste začínali budovat existenci v nové vlasti, jakých úspěchů jste díky svým znalostem a pílí dosáhli, s jakými problémy jste se museli — a možná i dnes musíte potýkat, jaké jsou Vaše další plány a cíle. Chci našim lidem přiblížit Vás, kteří jste doposud nezapoměli na svoji původní vlast a mateřštinu, ale i bohatou činnost krajských organizací a spolků, zásluhou činnost redakcí krajských novin a časopisů.

Abych toto mohl uskutečnit, obracím se na Vás s důvěrou v pochopení a pomoc z Vaší strany. Hledám ve Vašich řadách — mezi podnikateli, krajskými spolky i jednotlivci, sponzory, kteří by byli ochotni přispět na financování mého půlročního pobytu v USA a Kanadě, během kterého bych nejenom shromažďoval potřebné informace, ale současně se s Vámi i setkával při besedách, na nichž bych čerpal já nové podněty k práci a naopak zase Vám zodpovídal Vaše dotazy, týkající se nejnovějších událostí u nás, v ČSFR. Těm, kteří svým dílem — libovolnou částkou přispějí k uskutečnění mého cíle, zaručuji zaslání výtisků zmíněné knížky (která má vyjít v roce 1992), a která jistě i je zaujme, neboť bude přinášet životní osudy jejich vlastní nebo těch, které sami znají.

Zájemci napište na adresu: Jan A. Krystek, ext. tisk. zprav. a fotorep., Vrchlického sad č. 2, 602 00 Brno, Československa (ČSFR).

O duši národa

I záleží konec konců na nás — na každém z nás — aby duše národa rostla. Nevíme, jak se to děje; ale víme, že se to děje a čím se to děje — a to nám musí a opravdu může stačit k činnosti, k tvorbě nad osobní. Naše činy, víme určitě, nejsou prchavé a pomíjivé; mají osud, důsledky, dosažnost, ozvěnu, velmi často ne hned viditelnou, nýbrž až po věcích patrnu. Život přítomnosti v jeho formách jest látkou života budoucnosti; formy našeho života jsou pomíjivé, ale dosah jejich ve věčný, není jiné cesty než pojímat časnost po vzoru věčnosti — chtít časnost nejlepší, nejdokonalejší, jak jen si dovedeme představit; hníst vším úsilím, jehož jsme schopni, časnost do formy věčnost. Jen tak si věčnost zakládáme — všechno ostatní je klam. — F. X. Šalda

— UPOZORNĚNÍ —

XXI. SOKOL USA SLET

a mezinárodní gymnastická kompetice se bude konat 26.—29. června 1991 v Indianapolis, Indiana v Convention Center.

IN MEMORIAM...

V prosinci 1990 odešli z našich řad

ELIZABETH PAPÁNKOVÁ,
manželka I. místopředsedy Ing. Štefana Papánka

* * *

Dr. KAREL STEINBACH,
dlouholetý příznivec ČSNRA

* * *

V lednu 1991 odešla z našich řad

MARIE PROVAZNÍKOVÁ,
významná a zasloužilá sokolská pracovnice

Čest jejich památce!

JINDŘICH JELÍNEK OSLAVIL DEVADESÁTINY!

V pátek 2. listopadu byl v Oakville, Kanadě, uspořádán večírek na počest vzácného muže — dlouholetého člena Svazu Čsl. Sportovců v Zahraničí — JINDŘICHA JELÍNKY, který se svou dnes již zemřelou manželkou JAR-MILKOU vzorně vychoval ve své mateřštině čtyři syny, jednu dceru i vnučata k vlastenectví v duchu demokracie.

Jeho děti se k nám vždy hlásili a dodnes mluví česky. Sourozenci Jelínkovi spolu s Ájou Vrzáňovou a Janou Mrázkovou jezdili mnoho let v "Ice Capades". Ota také hrál hokej s Malečkem na našem setkání.

Jindřich Jelínek se spolu s rodinou zúčastňovali mnoha sportovních večírků v clevelandském sklípku Karla Fišera, ale i v chicagské sokolovně nebo v New Yorku, Kalifornii či Kanadě. Byly to hezké chvíle, na které rádi vzpomínáme, jak to také na večírku připomněl tiskový referent Zdeněk Pražák spolu s manželkou Evelyn z Clevelandu.

A nyní se opět vrátíme k oslavě. Vkusný program řídil nejstarší syn, který velmi vtipně uvedl své bratry a sestru! Ti potom předvedli české pásmo k počtě tatínka a dědečka. Hudba hrála naše skladby a půvabná Laurie z rodiny zpívala. Program se líbil — byl přijat bouřlivým potleskem.

Na oslavě bylo přítomno mnoho významných hostů jako na příklad čsl. krasobruslařka Jana Mrázková, Franta Mrázek, motocyklový mistr Kanady a USA, George Gross, sportovní redaktor kanadského Toronto Sun, redaktor Svobodné Evropy Žižka z Mnichova, manželé Pachlovi z Montrealu, p. Zogola a další. Ája Vrzáňová z New Yorku a manželé Delinovi z Chicaga se synem poslali pěknou zdřavici.

Přátelé z celého světa ve svých dopisech i telegramech zdravili chloubu našeho exilu — Jindřicha Jelínka, kterému i my přejem klidné stáří a pevné zdraví do dalších výročí. Zp

Roční předplatné Věstníku — \$5

Prosíme oznamte včas
změnu adresy

ČSA

nejstarší bratrská a sesterská podpůrná jednota v Americe

jest připravena poskytnouti vám nejnvýhodnější druhy
životních pojistek plně zabezpečujících
vaši ochranu.

Rovněž nabízíme pojistky
poskytující pravidelný starobní důchod
jakož i pojistky hypoteční.

Další informace ochotně podají:

"Pioneer of Fraternal Life Insurance"

CSA PLAZA • 2701 SOUTH HARLEM AVENUE • BERWYN, IL 60402
Telefony (312) 795-5800 — (312) 242-2224

VĚSTNÍK

CZECHOSLOVAK NATIONAL COUNCIL
OF AMERICA
2137 So. Lombard Ave. — Room 202
Cicero, Illinois 60650

FIRST CLASS MAIL

